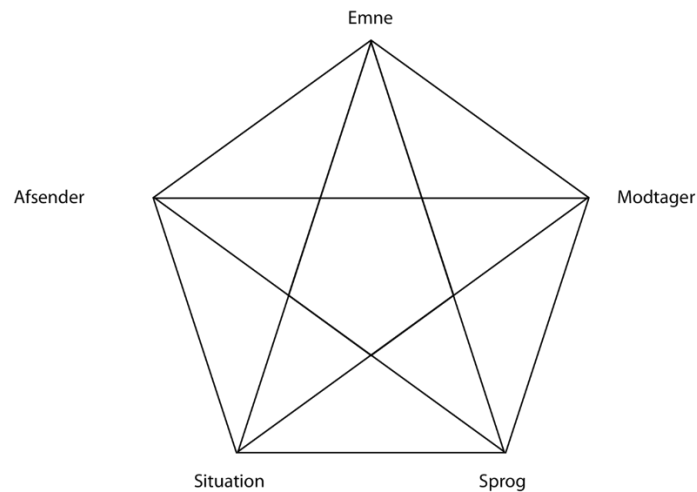

Analyse af sagprosa

Analysevejledning

1. **Præsentation af teksten:** Hvilken overskrift har den, hvem har skrevet den, hvor og hvornår er den blevet publiceret?
2. **Kommunikationssituationen:**
  - a. Kortlæg tekstens afsender, situation og modtager (brug også dit målgruppedokument)
  - b. Hvad er kommunikationsformålet (emnet)?
3. **Argumentationsanalyse:**
  - a. Hvad er den centrale påstand, og hvordan er argumentationen opbygget? Er der belæg for påstandene? Hvilke belæg fremføres? Benyttes der gendrivelse, rygdækning og styrkemarkører? Hvilke argumenttyper benyttes? Benyttes der argumentationskneb?
4. **Retorik:**
  - a. Hvilke appelformer benyttes? Og med hvilken effekt?
5. **Ordvalg:**
  - a. Benyttes der et særligt **ordvalg**? Er der f.eks. brugt mange positivt eller negativt ladede ord? Benyttes særlige ordvalgsargumenter?
  - b. **Sproglige billeder:** Benyttes der metaforer eller sammenligninger i forbindelse med argumentationen? Benytter de sproglige billeder særlige kildeområder? Benyttes ironi eller overdrivelser?
  - c. **Sproglige figurer:** Benyttes særlige sproglige figurer: gentagelser, modsætningsfigurer, dramatiske figurer eller andre figurer?
  - d. **Hvilken effekt har ordvalg samt sproglige billeder og figurer?** Hvordan er de med til at opnå formålet med teksten?
6. **Vurdering:** Er der tale om god argumentation? Er argumenterne rigtige, relevante og vægtige nok? Er argumentationen overbevisende for målgruppen, og hvilken betydning har formen (måden, teksten er skrevet på) for indholdet? Anvendes de forskellige kommunikationsstrategier hensigtsmæssigt ift. formålet? Er der elementer, der mangler at blive belyst?

Ciceros retoriske pentagram/kommunikationssituationen

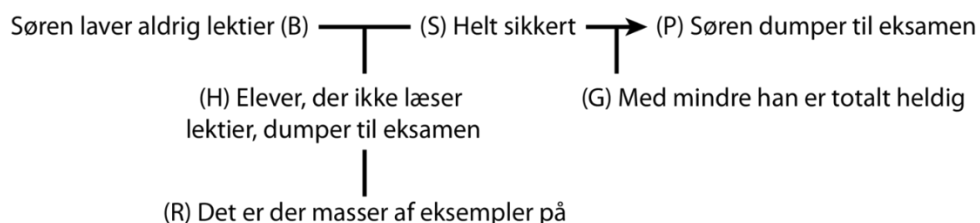

Emne	<p>Det er vigtigt, at teksten har et klart formål. Her afhænger det lidt af genren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis det er en tale: er den informativ, politisk eller en lejlighedstale? • Hvis det er en artikel: er den informerende, meningstilkendegivende, holdningsændrende eller underholdende?
Afsender	<ul style="list-style-type: none"> • Hvem er afsender? Brug de informationer du får fra teksten (fulde navn, stilling etc.). • Er afsender i besiddelse af troværdighed? Troværdigheden kan afsender have med ind i situationen, i kraft af hvem vedkommende er, og hvad han eller hun har præsteret forud for talen/artiklen (forventningsetos), men troværdigheden afhænger også af selve fremførelsen, og hvor overbevisende den er i kraft af de valgte kommunikationsstrategier (situationsetos).
Situation	<ul style="list-style-type: none"> • Teksten skal foregå i en bestemt situation, som afsender må afstemme sin tekst efter. Man taler om <i>den retoriske situation</i>. • Er der et særligt påtrængende problem, som teksten kredser om og søger løsninger på, er der nogle særlige omstændigheder, noget der er gået forud for teksten, som afsender må forholde sig til, og som modtagerne forventer, at afsender behandler i teksten?
Modtager	<ul style="list-style-type: none"> • Det er afgørende for afsender at overveje, hvem tilhørerne er. Er der stor forskel mellem afsender og modtagere med hensyn til køn, nationalitet, status, etnicitet m.m.? Hvilke forventninger har modtager? Hvor meget viden har de om emnet? Kan det forventes, at de på forhånd er venligt eller uvenligt stemt over for afsender eller afsenders budskab?
Sprog	<ul style="list-style-type: none"> • Det er vigtigt at tilpasse sproget til sagen og indholdet på den ene side og til situationen og tilhørerne på den anden. • Skal teksten f.eks. formidle en kompliceret problemstilling af videnskabelig art, kan fagord eller fremmedord være nødvendige, men sproget må ikke blive mere kompliceret end nødvendigt. Sproget må desuden tilpasses situationen. Er det en uofficiel sammenhæng, kan en tekst præget af talesprogets levende og umiddelbare form måske være at foretrække.

Toulmins argumentationsmodel

Påstand	Påstanden er det synspunkt eller den holdning, afsender søger at vinde tilslutning til hos modtageren. Påstanden er det centrale i argumentationen, dét, som afsender vil overbevise modtageren om er rigtigt.
Belæg	Belæggene er begrundelserne, det grundlag eller den viden, afsender bygger sin påstand på.
Hjemmel	Hjemlen (eller det underliggende belæg) skaber den logiske sammenhæng mellem påstanden og belægget. Hjemlen i en argumentation er som regel underforstået og dermed ikke direkte til stede i teksten. Hjemlen findes ved at spørge: Hvordan hænger belægget og påstanden sammen? Hvis man skal undersøge, hvor stærkt eller svagt et argument er, skal man undersøge hjemlen.
Rygdækning	Rygdækningen benyttes, når man har behov for at styrke sine belæg og sin argumentation med yderligere dokumentation. Ofte består rygdækningen i at henvise til forskning på området, lang erfaring, statistik mm.
Gendrivelse	En gendrivelse bruges til at imødegå kritik fra modtageren. Med gendrivelsen foregriber man modtagerens indvendinger mod den påstand, man fremfører. Man styrker herved sin troværdighed og sikrer samtidig, at modtageren ikke får mulighed for selv at pege på eventuelle svagheder i argumentationen.
Styrkemarkør	Styrkemarkører er ord eller udtryk, som afsenderen benytter til at understrege, i hvor høj grad han/hun står inde for påstanden. Styrkemarkørerne kan enten optone argumentationen eller omvendt nedtone den. Ord og udtryk som "altid", "sikkert", "nødvendigvis", "selvfølgelig", "uden tvivl", "afgjort", "ubetinget", "verdens bedste" kan f.eks. være med til at optone argumentationen og understrege, at man mener, hvad man siger, mens ord og udtryk som "måske", "ofte", "for det meste", "sandsynligvis" kan være med til at nedtone argumentationen og pege på, at ens argumentation muligvis eller måske kan være rigtig. I mange reklamer bruges ofte optoning.

Argumenttyper

Argumenttype	Definition	Eksempel
Årsagsargument	Her argumenteres der med, at en ting er årsag til, at en anden ting sker.	P: Han får hvide tænder. B: Han bruger Colgate. H: Colgate giver hvide tænder.
Tegnargument	Her argumenteres der med, at to ting optræder sammen på en sådan måde, at det ene er et tegn eller et symptom på det andet.	P: Der er nogen hjemme B: Der er røg i skorstenen H: Røg i skorstenen er et tegn på, at nogen er hjemme
Klassifikationsargument	Her argumenteres der med, at det, der gælder for alle eller for mange i en klasse eller gruppe, også må gælde for den enkelte	P: Sokrates er dødelig. B: Sokrates er et menneske. H: Mennesker er dødelige.
Generaliseringsargument	Her argumenteres der med, at det, der gælder for enkelte medlemmer af en gruppe eller klasse, gælder for dem alle.	P: Det er en dårlig film. B: Jeg kender flere, der siger, den er dårlig. H: Når flere siger, den er dårlig, må det passe.
Sammenligningsargument	Her argumenteres der med, at to ting har flere lighedspunkter.	P: Jeg vil gerne have fri til at gå til lægen. B: De andre har også fået lov. H: Når de andre har fået lov, er det rimeligt, at jeg også får lov.
Autoritetsargument	Her argumenteres der med, at en bestemt autoritet støtter op om påstanden, og autoriteterne kan være mange og forskellige: bestemte personer eller institutioner, kvantitetsargument, almindelig sund fornuft, traditionen, historien, erfaringen, det naturlige, det moralsk rigtige	P: Jeg vil ikke gøre det. B: Min far siger, det er forkert. H: Det, min far siger, er rigtigt.
Det moderne/nye argument	Her argumenterer man for, at noget er godt eller rigtigt, fordi det er moderne eller nyt, eller omvendt, at noget ikke er godt eller rigtigt, fordi det er umoderne eller af ældre dato.	P: Den er ikke god. B: Den er alt for gammel. H: Når noget er gammelt, er det ikke godt.
Motivationsargument	Her argumenteres der ved at vække modtagerens følelser. Man kan således skelne mellem skræmmeargument, lykkeargument, social status-argument, tryghedsargument, individualitetsargument.	P: Du skal gøre, som jeg siger. B: Ellers går det galt. H: Jeg ved, hvad der er rigtigt at gøre.

Argumentationskneb

Begreb	Definition	Eksempel
Postulat	Påstande, der ikke er underbygget med belæg.	Mange børn i dag er forkælede.
At gå efter manden	At tillægge modparten skumle motiver til at mene, som han gør. Man kalder det ad hominem- argumentet.	Du mener ikke, jeg er god nok til jobbet? Det siger du bare, fordi du er jaloux.
Afledningsargument	At drage en irrelevant problematik ind i diskussionen (og fremstille den som relevant) for at aflede opmærksomheden fra det, man egentlig taler om.	Hvis diskussionen omhandler uddannelse i folkeskole og modparten forskyder problematikken til: "Jamen sundhed er også vigtigt".
Glidebaneargument	Man forsøger at overbevise andre om, at en tilstand med nødvendighed vil føre en række andre og stadig mere alvorlige tilstande med sig. Der er tale om et årsagsargument.	Hvis vi lovliggør hash, vil flere unge begynde at ryge hash, og snart vil de få lyst til hårdere stoffer, hvilket vil betyde mere kriminalitet, og i sidste ende vil det føre til et utrygt samfund, fyldt med kriminelle.
Stråmandsargument	Når man karikerer eller fremstiller modstanderens synspunkter på en overdrevet måde og derefter argumenterer imod den overdrevne fremstilling (stråmand), man selv har lavet.	Nils: "Et tilbud om aktiv dødshjælp bør gives til døende patienter." Hans: "Når myndighederne begynder at slå borgere ihjel på må og få, fører det til kaos og anarki."
Cirkelslutning	Når er påstand og belæg identiske.	Alt slags kage er godt fordi det er kage!

Appelformer

Logos	Patos	Etos
<p>Når afsender bruger logos for at vinde tilslutning til sine synspunkter, appellerer han/hun til modtagernes fornuft og logiske sans. Afsenderen holder sig til sagen, bestræber sig på at være objektiv, argumenterer og underbygger sine argumenter med saglige belæg, eventuelt også med fakta i form af tal og statistik. I en tekst eller tale kommer logosappellen desuden til udtryk i et neutralt ordvalg, og i den mundtlige tale viser det sig i en behersket fremtræden. Faren kan bestå i, at det bliver kedeligt, hvis der udelukkende benyttes logosappel.</p> <p><i>Du skal købe dyner i JYSK. De er billige, og de er slidstærke.</i></p>	<p>Når afsender bruger patos for at vinde tilslutning til sine synspunkter, appellerer han/hun til modtagerens følelser og umiddelbare stemninger (glæde, munterhed, skyld, skræk, ansvar, vrede, længsel, drømme). I en tekst eller tale kommer patos til udtryk i et tydeligt engagement, i mange værdiladede ord og i brugen af sproglige billeder og figurer.</p> <p><i>Du skal købe dyner i JYSK. Du vil elske dem.</i></p>	<p>Etos drejer sig først og fremmest om afsenderens troværdighed.</p> <ul style="list-style-type: none"> Man taler her om forventningsetos. Det kan være eksperten, der udtaler sig på et område, som vi på forhånd ved eller må gå ud fra, at han eller hun kender til, eller det kan være en person, vi på forhånd har tillid til, ser op til eller har sympati for, der udtaler sig. Afsenderen kan også låne troværdighed fra andre personer eller institutioner med et godt omdømme ved at henvise til dem i teksten eller talen. Etos kan også være en situationsetos, der opbygges i kraft af den troværdighed, afsenderen udviser og opbygger i selve situationen. Opbyggelsen af en tekstuel etos kan gøres gennem anvendelse af eksempelvis autoritetsargumenter. Afsenderen kan også skabe troværdighed ved at anvende et sprog, som appellerer til tilhøreren. Desuden kan anvendelse af data og statistikker også være med til at opbygge troværdighed.

Sprog

Stil

Begreb	Definition
Lav stil	Er kendetegnet ved en personlig, uformel, konkret, talesprogsnær og dagligdags sprogbrug.
Normal stil	Er hverken for hverdagsagtig, for formel eller for poetisk-højtidelig. Bruger en tekst en meget normal stil, vil vi ofte slet ikke lægge mærke til den. Den er netop upåfaldende og gør ikke opmærksom på sig selv, fordi den netop er så normal for os læsere.
Høj stil	Er kendetegnet ved enten en mere formel, kølig og forretningsmæssig stil eller ved en højtidelig og ofte passioneret og poetisk sprogbrug.

Ordvalg

Ordvalg	Definition	Eksempel
Konkrete og abstrakte ord	<p>Konkrete ord betegner noget håndgribeligt og specifikt.</p> <p>Abstrakte ord betegner noget uhåndgribeligt eller siger noget alment eller fælles om mange forskellige ting.</p>	<p>Abstraktionsstige (efter Kristiansen m. fl. Dansk sprog, 1996).</p>
Negativt ladede, positivt ladede eller neutrale ord	Ord, der rummer enten en negativ eller en positiv vurdering af ting, og ord der er neutrale og mere objektivt beskrivende.	<p>Positive ord: dejlig, skøn, attraktiv</p> <p>Negative ord: luske, stjæle, grim</p> <p>Neutrale ord: høj, lang</p>
Semantisk felt	Ord i en tekst henviser altid til og grupperer sig omkring bestemte semantiske/betydningsmæssige felter.	
Slang	En uformel og ofte provokerende sprogbrug, der er udbredt og almen kendt.	"Tyr" kan optræde som slang for mand og "dåse" som slang for kvinde.
Fagsprog	Sprogbrug inden for bestemte fag eller vidensområder, som ofte er karakteriseret ved entydighed, så fagpersoner præcist ved, hvad de taler om.	
Fremmedord	Fremmedord er ord, som er hentet fra et fremmed sprog, men som ikke er tilpasset det danske sprog med hensyn til måden, de staves, lyder og bøjes på.	
Udråbsord	Ord, der ofte betegner en følelse eller en reaktion	Av, åh, ih...
Selvopfundne ord (neologismer)	Ord, som man selv har fundet på, ofte kombinationer af ord eller med idé i kendte ord.	

Sproglige billeder

Betegnelse	Definition	Eksempel
Metafor	Beskriver et fænomen ved pege på visse lighedstræk med et andet fænomen.	Sorgens tunge læs
Personifikation	Abstrakte begreber (kærlighed, frihed, sorg m.m.) tilskrives menneskelige evner eller egenskaber.	Sorrig og glæde de vandre til hobe.
Besjæling	Konkrete genstande (måne, hav, smil m.m.) tilskrives menneskelige evner eller egenskaber.	Se hvor Kæmpefloden nyder sin Bugtning!
Sammenligning	Beskriver et fænomen ved at pege på visse lighedstræk med et andet fænomen. Sprogligt benyttes "som", "som om" eller "ligesom".	Sorgen er som et tungt læs.
Metonymi	Henviser til en ting med en anden ting, der er nær ved eller forbundet med den.	Jeg mødte kun sure miner. Drue i stedet for vin.
Symbol	Ord eller ting, der ikke blot har en bogstavelig betydning, men også en overført eller metaforisk betydning.	Rose, flag, hjerte, ugle.

Sproglige figurer

Betegnelse	Definition	Eksempel
Gentagelsesfigurer (rytmiske figurer)	Epizeuxis: et ord gentages to eller flere gange umiddelbart efter hinanden. Det bruges til at vise entusiasme eller understrege noget	Kærlighed, kærlighed, kærlighed er sjælen i al genialitet (Wolfgang Amadeus Mozart). Forfængelighed, forfængelighed (Kingo).
	Anafor: flere sætninger eller led efter hinanden begynder ens	Brødre i livets taager/brødre i nøden på jorden (Gustav Munch-Petersen).
	Parallel: flere sætninger eller led efter hinanden er næsten ens eller er konstrueret næsten ens	Det er jo kun Skygger og skinnende Glar. Det er jo kun Bobler og skrattende Kar (Kingo).
	Alliteration: (konsonantrim) Betonede stavelser begynder med samme konsonant	To tanter tog toget til Tofthøj. Skygger og skinnende Glar (Kingo).
	Assonans: (vokalrim) Lydlig lighed mellem betonede begyndelsesvokaler eller betonede vokaler inde i ord	kødet skal hænge temmelig længe.
	Trikolon: (tretrinsraket) remser med tre led	Fortæl mig det og jeg vil glemme. Lær mig det og jeg vil huske, Involver mig og jeg vil lære det (Benjamin Franklin).
Modsætningsfigurer	Antitese: sammenstilling af led og ord af modsat betydning	Sorrig og glæde, de vandre til hobe (Kingo). Dengang åndede alt fred og idyl, men så kom pesten.
	Oxymoron: sammenknytter to størrelser, der er uforenelige	frygtelig dejlig, bittersød offentlig hemmelighed
	Paradoks: udtryk, der er selvmodsigende	I går gik der igen tolv år, hvor jeg ikke så dig (Henrik Nordbrandt).
Dramatiske figurer	Udbrud	Oh, Åh. Det er ikke til at holde ud!
	Retorisk spørgsmål: spørgsmål som tilhørerne ikke behøver svare på:	Hvem tør skrive, når kloden står stille? (Søren Ulrik Thomsen)
	Selvkorrektion hvor fortælleren/taleren bevidst afbryder sin egen tale for at rette sig selv	Han var glad for hende – nej, han elskede hende
	Hyperbel: overdrivelse	
	Ironi: At sige ét, men mene noget andet	